

**TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN: A
LORÁNTFFY ZSUZSANNA MENTORPROGRAM A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEMEN II.: A PILOT KUTATÁS EREDMÉNYEI**

Szerzők:

Biró Éva ¹

Nemzeti Közszerolgalati Egyetem (Magyarország)

Lektorok:

Kocsis Péter Csaba (PhD)

Debreceni Egyetem (Magyarország)

Korpics Márta (PhD)²

Nemzeti Közszerolgalati Egyetem (Magyarország)

Szilágyi Barnabás (PhD)

Debreceni Egyetem (Magyarország)

...és további két anonim lektor

Biró Éva és Korpics Márta (2024): Társadalmi felelősségvállalás a magyar felsőoktatásban: a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram a Nemzeti Közszerolgalati Egyetemen II: a pilot kutatás eredményei. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris folyóirat*, 10(4), 21-33. DOI: <https://doi.org/10.18458/KB.2024.4.21>

Absztrakt

A Nemzeti Közszerolgalati Egyetem elkötelezett a társadalmi felelősségvállalás iránt. A társadalmi felelősségvállalás egyik formája az önkéntesség, amely társadalmi beágyazódásának hazánkban hiányos a kultúrája (Fejes és Horváth Szűcs, 2016). Tanulmányunk az NKE-n jelenleg is zajló mentorprogram első időszakának kutatási eredményeit mutatja be, amelyben az egyetemi polgárok online formában heti rendszerességű tantárgyi segítséget nyújtottak erdélyi gyermekvédelmi központok lakói részére. A program elsődleges célja, hogy a személyes egyéni kapcsolatok kialakításán át az extrakurrikuláris tevékenység egy olyasfajta hátránykompenzáció és pszicho-szociális pártfogás legyen (Baráth, 2016), amely segíti a nehézsorsú fiatalok iskolai teljesítményének javulását, hosszú távon lehetőséget ad olyan megküzdési stratégiák kialakítására, amelyek támogatják a résztvevőket az életük tudatos kezelésében és a további boldogulásban (Szótsné és tsai, 2007). A 2022/23-as tanév tavaszi félévében a program pilot szakaszában három gyermekotthon 36 növendéke vett részt, akiknek módszertani felkészítés után 28 mentor nyújtott tanulástámogatást. A mentorálás heti rendszerességgel magyar nyelven valósult meg az igényelt tantárgyakból, illetve az ehhez kapcsolódó tanulásmódszertani tanácsadásból. A mentori munkához biztosított volt a folyamatos módszertani tanácsadás és a tapasztalatcsere. A tevékenységről minden mentor haladási naplót vezetett. A program végén egyéni és fókuszcsoportos kiértékelés zajlott minden résztvevői csoportban. A pilot kutatás eredményeit két részletben mutatjuk be. Az első tanulmány a szakirodalmi kutatást és a

¹ Biro Éva. Nemzeti Közszerolgalati Egyetem (Magyarország). E-mail cím: Biro.Eva@uni-nke.hu

² Korpics Márta Katalin (PhD). Nemzeti Közszerolgalati Egyetem, Közszervezési és Infotechnológiai Tanszék (Magyarország). E-mail cím: Korpics.Marta.Katalin@uni-nke.hu. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-2971-4565>

program egyetemi háttérét mutatta be (Biro és Korpics, 2024). Jelen tanulmány tartalmazza a kutatás eredményeit, a diszkussziót és további tervezett lépéseket.

Kulcsszavak: társadalmi felelősségvállalás, felsőoktatás, önkéntesség, indirekt kompetenciafejlesztés,

Diszciplína: neveléstudomány

Abstract

SOCIAL RESPONSIBILITY IN HUNGARIAN HIGHER EDUCATION: THE ZSUZSANNA LORÁNTFFY MENTORING PROGRAMME AT THE NATIONAL UNIVERSITY OF PUBLIC SERVICE II.: THE RESULTS OF PILOT RESEARCH

The National University of Public Service is dedicated to social responsibility. One of its forms is volunteering, a cultural aspect that is lacking in the societal embedding in our country (Fejes & Szűcs 2016). The study presents the results of an ongoing mentoring program at NUPS, where university members provided weekly subject tutoring online for residents of child protection centers in Transylvania. The primary goal of the program is to provide a form of compensation for disadvantages and psycho-social care through the establishment of personal connections (Baráth, 2016), aiding in the improvement of academic performance for underprivileged youth. In the long term, it aims to provide opportunities for the development of coping strategies that support participants in breaking through and achieving further success (Szótsné et al., 2007). In the spring semester of the 2022/23 academic year, three children's homes had 36 students participating in the pilot phase of the program. After methodological training, 28 mentors provided assistance. Mentoring took place weekly in the requested subjects, including related study method counseling. Among the mentors were students, university lecturers, and functional staff, Continuous methodological counseling and experience exchange were provided. Each mentor kept a progress diary. At the end of the program, individual and focus group evaluations were conducted for all participant groups. The results of the pilot research are presented in two parts. The first paper (Biro & Korpics, 2024) presented the literature review and the academic background to the programme. The second paper will present the results of the research, the discussion and further steps planned.

Keywords: volunteering, higher education, indirect competence development, social responsibility

Discipline: pedagogy

Bevezetés

Jelen tanulmány célja, hogy bemutasson egy olyan alulról szerveződő összefogást, amely halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek tanulástámogatását és társadalmi hátrányai leküzdésének támogatását tűzte ki célul. A program újszerűsége abban rejlik, hogy az infokommunikációs eszközök segítségével több, mint 600 km-t és egy országhatárt átvélve, budapesti egyetemisták, illetve egyetemi munkatársak közös összefogásban nyújtanak

segítő kezet különböző erdélyi gyermekotthonok neveltjeinek. Az alábbiakban egy működő jógyakorlat megosztását, annak mentorált gyermekekre és mentoráló hallgatókra gyakorolt hatásait írjuk le azáltal, hogy nem titkolt szándékkal, hogy ezt a mintát más hazai felsőoktatási intézmények is átvegyék, akár külföldi, akár belföldi célcsoportot választva tevékenységük alanyául, illetve, hogy a program a szakmai visszacsatolások hatására folyamatosan fejlődjön. A tanulmány elméleti megalapozó része

megjelent a Különleges Bánásmód folyóirat 2024.10. 3. lapszámában (Biro és Korpics, 2024), jelen lapszámban a vizsgálati eredmények bemutatására kerül sor.

A kutatás eredményei

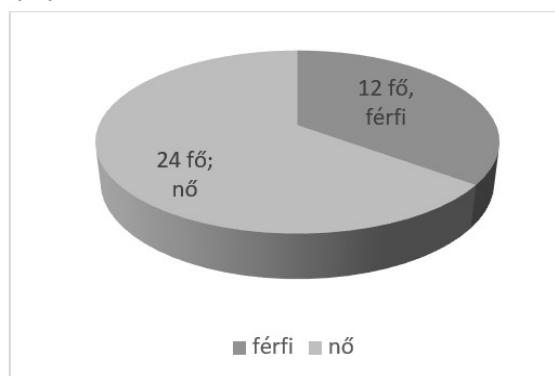
A mentorálás 2023 tavaszán pilot-programként indult. A programban három erdélyi gyermekotthon 36 növendéke vett részt, akik körében egy előzetes kérdőíves igényfelmérést végeztünk. Ennek eredményéből kiderült, hogy a résztvevők fele matematikából és egyéb reáltudományokból kérne segítséget. Emellett egyharmaduk szeretne nyelvi korrepetálást, de kisebb arányban megjelent szinte minden közismereti tárgy. A résztvevők mindegyike tanulmányi eredményeinek javítását jelölte meg elsődleges célként. A jelentkezők kétharmada nő, egyharmada férfi volt (1. ábra).

Csíksomlyóról 15 fő, Tusnádfürdőről 14 fő és Gyergyószárhegyről 7 fő vett részt a programban (2. ábra).

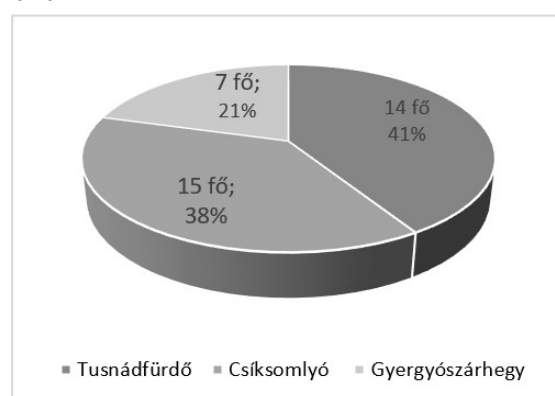
A mentorálás magyarul folyt. Életkor szerint pedig 11 évestől a 18 évesig minden korosztály megtalálható volt a programban (3. ábra).

Nagyon széleskörűek voltak a tantárgyi igények, amint azt a következő ábra is bemutatja (4. ábra).

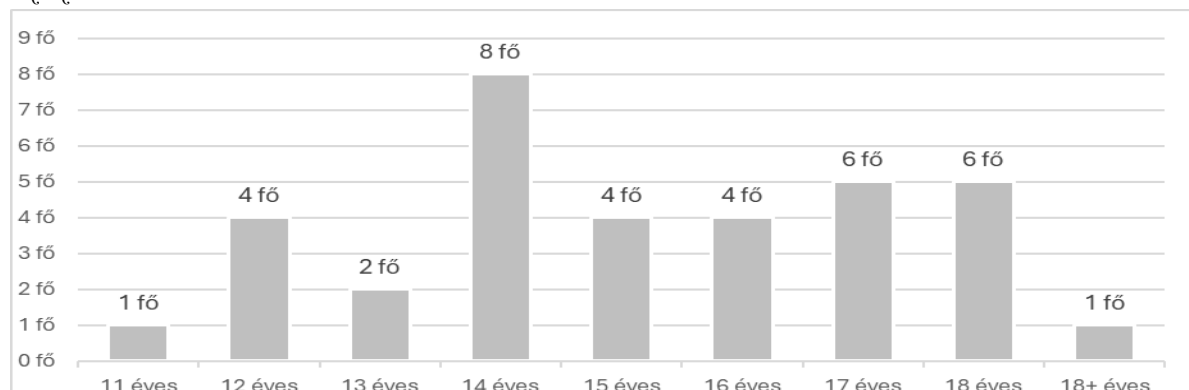
1. ábra. A Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotjában résztvevő gyermekek nem szerinti megoszlása. Forrás: szerzők.

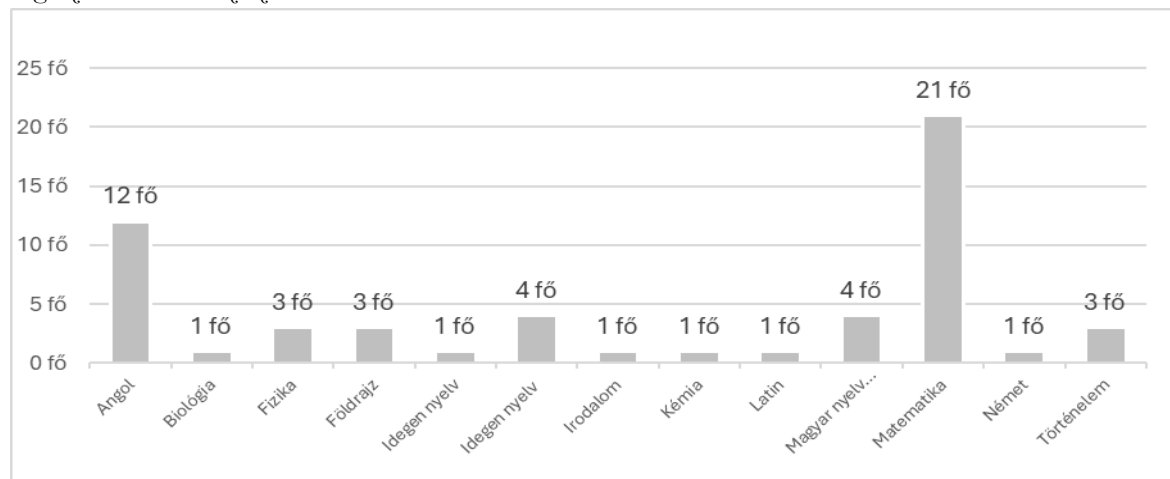
2. ábra A Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotjában résztvevő gyermekek területi megoszlása. Forrás: szerzők

3. ábra. A Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotjában résztvevő gyermekek életkor szerinti megoszlása. Forrás: Szerzők.

4. ábra. A Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotjában résztvevő mentoráltak korrepetálandó tantárgyankénti megoszlása. Forrás: Szerzők.

A mentorprogram hatása a mentoráltakra

A pilot program végén a résztvevő mentoráltak kiscsoportos beszélgetéseken és egy kérdőív kitöltésén keresztül oszthatták meg tapasztalataikat. Pozitív eredményként értékelhető, hogy a gyerekek közül 31 fő biztos volt abban, hogy folytatja a programot és mindössze 5 gyerek mondta, hogy nem szeretne tovább részt venni a programban. Az alábbiakban bemutatunk néhányat a *Szeretné-e folytatni a programot? (Válaszodat indokold!)* kérdésre adott, alapvetően két kategóriába sorolható (igen vagy nem), válaszok közül.

Nem akarja/tudja folytatni:

„Nem folytatom, mert már elvisznek és megyünk németbe a testvéremhez. Az órák jók voltak, csak a lány, aki tartotta sokat beszélt, de jó volt. A google nem volt annyira jó, úgyh bejelöltem facen és ott jobb volt, mert a google-t nem használom.” (4. válaszadó 13 éves fiú)

„Én nem akartam jelentkezni, a nevelőm írt be. Nem volt rossz, csak fárasztó és sok idő. Matekból jó volt, csak nehéz, mert nem nagyon szeretem. Jövőre nem szeretném folytatni, vagy még nem tudom, mert azt se tudom, hogy itt lesz-e még.” (14. válaszadó 17 éves lány)

Szeretné folytatni:

„A tanár jó volt. Sokat segített az angolban. 5-re álltam belőle, 7-re tudtam javítani a jegyemet. Akarom folytatni, matekból és románból is kellene.” (6. válaszadó 15 éves fiú) (Szerzői megjegyzés: A romániai iskolarendszerben 10-es skálán mérik a tanulói teljesítményt. Az 5-ös hármás, a 7-es négyes osztályzatnak felel meg)

„Nekem történelem volt és nagyon szerettem a tanárurát. Érdekes volt és jó volt. Akarom jövőre is a tanárral és matekból is, meg románból, mert azt nagyon nehezen tudom. Segítettek a nagyobbak, mert nincs telóm, de adtak gépet és be tudtam lépni, csak így nehéz, mert nincs jó telóm.” (17. válaszadó 12 éves lány)

Azt az általános mintázatot láttuk a program folytatására vonatkozó szándék kifejezése mögött, hogy a nem válaszok indoklása minden esetben a gyerekek otthonból való kikerülése vagy az ettől való félelem volt, az igen válaszok mögött pedig a tanulmányi eredményekben bekövetkezett pozitív változás, a korrepetált tantárgy kapcsán a szorongás csökkenése, illetve a tanulásban szerzett siker-élmény állt.

A rövid időtartam ellenére a diákok tanulmányi eredményeiben sok esetben számszerű javulás jelentkezett, amelyet a gyermekeket támogató nevelők is megerősítettek. A mentoráltak beszámolói alapján a gyerekek sok területen fejlődtek, a legmeghatározóbb és egyben legmegrázóbb élmény mégis az volt, amikor az egyéni törődésért mondtak köszönetet. A mentorprogramnak tehát nemcsak az oktatási teljesítmény javítására volt hatással, hanem az életvezetési, szociális és érzelmi terüle-

teken is jelentős fejlődést hozott a gyermekotthonban élő mentoráltak számára. A mentoráltakkal folytatott fókuszcsoporthozos beszélgetéseket kiegészítő hatásmérő és elégedettségi kérdőívek eredményei alapján a következő területeken volt tapasztalható fejlődés (1. táblázat).

A pozitívumok mellett azonban számos nehézség is felmerült, amelyekről a fiatalok őszintén beszámoltak, illetve ezeket a mentorok is jelezték a folyamat kiértékelése során (2. táblázat).

1. táblázat. A mentoráltak fejlődésének területei a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotja eredményeinek elemzése alapján (n=36) Forrás: Szerzők.

Fejlesztési terület	Konkrét haszon	Előfordulási gyakoriság/fő
Konkrét tárgyi tudás, ismeret	A diákok mindegyike beszámolt arról, hogy a korrepetált tárgyakból megnőtt az ismereteik mennyisége, többen a mentoralkalmakon túl is elkezdtek foglalkozni az adott területtel.	34
Tanulási stratégiák	Tanulási módszerek: A mentoráltak különböző tanulási módszereket sajátíthattak el a mentor program során, ami segítette őket hatékonyabban tanulni és megérteni az oktatási anyagot.	23
	Szervezési készségek: A mentoráltak azzal kapcsolatban is kaptak javaslatokat, hogy hogyan tudják hatékonyan szervezni az idejüket és tervezni a tanulást, ami kulcsfontosságú a sikeresebb iskolai teljesítményhez.	15
Megküzdési stratégiák	A mentorok a legtöbb esetben saját stresszel és mindennapi nehézségekkel való megküzdési módjaikat osztották meg, illetve segítettek a kísért fiatalnak, hogy konkrét helyzetekben milyen cselekvési utakat választhat.	18
Szociális készségek	A mentorált kénytelen volt beszélni, önálló véleményt nyilvánítani az átbeszélte tananyagról, ez által fejlesztve saját kommunikációs kompetenciáját. A mentoráltak gyakorolnia kellett az együttműködést és a vezető személyéhez való alkalmazkodást is.	17
Önértékelés és önbizalom	Többen kiemelték azt a megélést, hogy milyen jóleső érzés, amikor valaki egy órán keresztül csak rájuk figyel, hogy úgy érzik valakinek fontosak. Ez által saját önértékelésük és önbizalmuk is nőtt. A mentor biztatására mertek kisebb célokat kitűzni és azt el is érték.	14
Életvezetési készségek	Felelősségvállalás a közös munkában való részvételért.	8
	Jövőbeli tervezés, hosszabb távú iskolai, szakmai célok kitűzése.	

2. táblázat. A mentoráltak által tapasztalt nehézségek a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotja során (n=36).
Forrás: Szerzők.

Nehézség	Konkrét tapasztalat	Előfordulási gyakoriság/fő
Eszközhiány	A mentorált nem rendelkezett a hatékony kapcsolattartáshoz megfelelő IKT eszközzel vagy internetkapcsolattal.	17
Bizalmatlanság	A gyermekeknek többször adódott nehézségük abban, hogy megbízzanak a mentoraikban, és nyitottan kommunikáljanak velük.	5
Motiváció hiánya	Többen nem saját elhatározásból, hanem az otthonvezető utasítására jelentkeztek, így kezdetben érdektelenek voltak. Ez idővel javult. Olyan is volt, aki az első egy-két alkalom után vesztette el az érdeklődését, ebben az esetben a mentor tantárgyváltást javasolt és sikerült túllendülni a nehézségen. Viszont volt három mentorált, aki a program befejezése előtt kilépett.	13
Kommunikációs akadályok	Az erős tájnyelvi, illetve román nyelvi hatások, valamint társadalmi háttérbeli különbségek okán többen nyilatkozták, hogy nehézkesen ment a mentoruk egyes gondolatainak megértése, illetve úgy érezték, hogy a mentor sem minden esetben érti meg azt, amit mondani szeretnének.	5
Családi környezet problémái	Jellemző, hogy a család vagy rokonság hosszabb-rövidebb időre hazaviszi a gyermekeket. A legtöbben ebben az időszakban nem tudtak bekapcsolódni, mert nem voltak meg a megfelelő feltételek, illetve eszközök.	7
Tanulási nehézségek	Vélhetően több mentorált is küzd valamilyen diagnosztizált vagy diagnosztizálatlan tanulási nehézséggel, illetve részképességzavarral, amelynek kezelésére a mentornak gyakran nem voltak megfelelő eszközei, ezért a probléma lelassíthatta a fejlődés folyamatát.	3
Érzelmi kihívások	Volt mentorált, aki azt mondta, hogy a mentori alkalmakon kívül is szívesen beszélt volna a mentorával, többször kereste is. Volt alkalom, hogy beszéltek, de olyan is, hogy a mentor nem ért rá, ezt elutasítónak érezte.	14
Időbeli korlátok	A gyermekeknek iskolai kötelezettségeik, iskolán kívüli foglalkozásaik, illetve otthonbeli kötelezettségeik (házimunka, kertimunka stb.) időbeli korlátokat jelenthetnek a mentorprogramban való részvételük tekintetében.	19
Hiányzó támogatás	Volt, hogy olyan nevelő volt beosztva, aki érdektelen volt a program iránt vagy egyszerűen nem rendelkezett megfelelő IKT kompetenciákkal, ennél fogva nem tudott segíteni a kisebb gyermekeknek az alkalmakra való becsatlakozásban.	6

A mentor-hallgatók fejlődése a program során

A mentorprogramok hasznosulása nemcsak a mentoráltak szempontjából érdekes, de a mentorok is számos pozitívumot osztottak meg velünk. A szoros kooperáció, az egymásra figyelés, az intenzív kommunikáció mindkét félnél hasznosul. Ezen pozitív hatások révén a mentorok számára a

mentorálási program nem csupán egy feladat volt, hanem kielégítő és gazdagító tapasztalat, amely szélesítette szakmai és személyes horizontjaikat.

A fókuszcsoportos beszélgetés során a mentorok a harmadik táblázatban lévő kategóriákat emelték ki, mint őket gazdagító elemeket és ezekhez a harmadik táblázatban bemutatott konkrét tapasztalatokat társították (3. táblázat).

3. táblázat. A mentorok fejlődésének területei a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotja eredményeinek elemzése alapján. (n=25). Forrás: Szerzők.

Fejlesztési terület	Konkrét tapasztalat	Előfordulási gyakoriság/fő
„Jót tenni jó” avagy személyes elégedettség és öröm	A mentorálás során tapasztalt sikerélmények és a mentorált személy fejlődése a mentorok számára örömet és elégedettséget jelentett.	21
Szakmai fejlődés	A program által a mentorok további készségeket és ismereteket szereztek, ami hozzájárult szakmai fejlődésükhöz	12
Személyes fejlődés	A mentoroknak lehetőségük volt fejleszteniük kommunikációs és jövőbeli vezetői szerep betöltéséhez szükséges készségeiket, valamint növelniük kellett empátiájukat és türelmüket a mentoráltakkal való foglalkozás során.	22
Mentális jóllét	A mentorálásban való részvétel pozitív és építő kapcsolatokat hozott létre, ami javította a mentorok mentális egészségét és boldogságát.	11
Társadalmi elismerés	A mentorok a program révén elismertséget kaptak a közösségükben és az intézményben, amiért részt vettek a mentorálásban és támogatták a mentoráltak fejlődését.	24
Közösségi és szakmai hálózatépítés	A program lehetőséget teremtett a mentoroknak arra, hogy kapcsolatokat építsenek más szakemberekkel és mentor-kollégákkal	25
Hosszú távú pozitív visszacsatolás	A mentoráltak sikerei és fejlődésük hosszú távú pozitív hatással lehetnek a mentorokra, akik láthatják pártfogoltjaik átalakulását, és ezáltal azt a hatást amelyet más életére vonatkozóan gyakoroltak	19
Tőkekonvertálás	A legtöbben az önkéntes mentori tevékenységet feltüntetik önéletrajzukban vagy a tevékenység végzéséről kapott igazolást elszámolják a teljesítményértékelésben, ösztöndíj pályázatokban.	15

A mentorok közlése és a kérdőívek, illetve reflexiós naplók feldolgozása arra is rávilágított, hogy a közszolgálati pályán – amelyre a mentorhallgatók többsége készül –, a munkáltató általi teljesítményértékelés során értékelt 26 kompetencia legfőbbjét

fejlesztette a programban való részvétel (I3) (4. táblázat). Ahogy a mentoráltaknál, természetesen a mentoroknál is számos nehézség merült fel. Ezeket a kiváltó ok szerint négy csoportba lehetett bontani, ezt mutatja be az 5. táblázat.

4. táblázat. A Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotjában résztvevő mentorok mentori tevékenységvégzés által fejlesztett közszolgálati kompetenciái a „10/2013. (I. 21.) Közzolgálati egyéni teljesítményértékelésről” kormányrendelet alapján összeállított kompetencialista szerint (n=25). Forrás: Szerzők.

Értékelendő közszolgálati kompetenciák	Az adott kompetencia fejlődéséről beszámolóknak száma/fő	Értékelendő közszolgálati kompetenciák	Az adott kompetencia fejlődéséről beszámolóknak száma/fő
döntésképeség	12	rendszer gondolkodás	7
csoportos irányítás	-	rugalmasság	21
egyéb ismeretek alkalmazásának képessége	7	stratégiai (analitikus, koncepcionális) gondolkodás	11
etikos magatartás/megbízhatóság	8	szabálytudat és fegyelmezettég	12
felelősségtudat	24	szakmai ismeretek alkalmazásának szintje	8
határozottság, magabiztosság	21	szervezet iránti lojalitás	21
integritás	-	szervezőkészség	19
kapcsolattartás	25	teljesítményértékelés készsége	12
konfliktuskezelés	19	tervezőkészség	17
mások megértése (empátia)	24	ügyfél-orientáltság (partnerközpontúság)	22
mások motiválása	19	változások irányítása	9
munkatársak fejlesztése	-	változásokra való nyitottság, kezdeményezőkézség	17
önállóság	13	vezetési technikák (tervezőkészség, szervezőkészség, vezetés, irányítás, döntésképeség, követelménytámasztás, delegálás, ellenőrzés)	6

5. táblázat. A mentorok által tapasztalt nehézségek a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram pilotja során. Forrás: Szerzők.

Mentoráltnál	Mentornál	Kommunikáció	Technika
Motiváció ingadozása	Visszajelzés. hiánya (folyamatosan kérik)	Eltérő kommunikáció stílus	Idő szűkössége (pilot program hossza, évzárás, sztrájk)
Érdektelenség	Érzelmi terhelés	Generációs különbségek	Online kapcsolódás
Elköteleződés hiánya	Képzés és támogatás (kevés, vagy túl sok)	Kulturális és nyelvhasználati különbségek (tájnyelv, egyes esetekben román jövevényszavak gyakori használata)	Eszközhiány
Fejlődés elmaradása	Kudarccélmény a várt eredmények elmaradása miatt	Konfliktuskezelés (a mentorált nem saját elhatározásból vett részt a programban)	
Személyesség kapcsolódás	–	Elvárások összeegyeztetése (túlzott intenzitás mentori kommunikáció, passzívabb befogadó mentorált, illetve túlzottan kapcsolatteremtés a mentorált oldalról: social mediás megkeresése egyéb ügyekben, mentor-mentorált viszony határainak elmosódása)	

Három hallgató hagyta abba zárás előtt a programot. Mindhárman a fentiekben említett időhiányra hivatkoztak és arra, hogy a feladat sokkal nagyobb terhet ró rájuk, mint azt előzetesen feltételezték volna.

A program mentoráltakra gyakorolt pozitív hatásaként kiemelhető, hogy valamennyi mentorált diák észlelte, hogy a korrepetált tárgyakból növekedett az ismeretmennyiségük, és többen a pilotalkalmak után is folytatták az adott területen való elmélyülést és közös munkát a mentorrallal. A mentoráltak különböző tanulási módszereket sajátíthattak el, ami hatékonyabbá tette tanulási folyamatukat és segítette az oktatási anyag megértését. Emellett fejlődtek szervezési készségeik, javulás mutatkozott az időgazdálkodás és tanulástervezés terén.

Nehézségként a vizsgálat azt mutatja, hogy néhány mentorált motiváció hiányában jelentkezett, és voltak, akik az első alkalom után elveszítették érdeklődésüket. Kommunikációs akadályok is jelentkeztek a mentorok és mentoráltak között, különféle nyelvi és társadalmi tényezők miatt. Emellett a családi környezet problémái, diagnosztizált és feltáratlan tanulási nehézségek, érzelmi kihívások és időbeli korlátok, valamint a hiányos technikai háttér (eszköz, internethálózat) mind olyan tényezők, amelyek hátráltathatták a mentorprogramban való részvétel hatékonyságát.

A programban való részvétel a mentorok számára is jelentős szakmai és személyes kihívásokat és lehetőségeket teremtett. A mentorok tapasztalatokat szereztek, amelyek hozzájárultak személyes és szakmai fejlődésükhöz. A mentoráltak fejlődése és sikerei elismerést és elégedettséget keltettek a mentorban.

Kiemelkedő a mentori szerep indirekt kompetenciafejlesztő jellege, amely kiváltképp a kommunikációs és kapcsolatteremtő készségek terén mutatkozott meg, de lehetőséget biztosított az empátia és türelem növelésére is. A mentorok munkájuk közben építő kapcsolatokat alakítottak ki, ami javította mentális egészségüket és növelte bol-

dogságérzetüket is. A beszámolókból továbbá kiderült, hogy a mentorok a mentorálásban való részvételért társadalmi elismerést szereztek a közösségükben és az intézményben, és a program lehetőséget nyújtott számukra kapcsolatok kialakítására más szakemberekkel és mentor-kollégákkal, erősítve szakmai hálózatukat. A hosszú távú pozitív visszacsatolások lehetőségek hozzájárultak a mentorok elégedettségéhez és motivációjához. Ugyanakkor a mentoroknak számos kihívással is szembe kellett nézniük, mint például a mentoráltak motivációjának ingadozása, a kommunikációs kihívások, az online kapcsolódás nehézségei és az időszűkösség.

A Lorántffy program hatását vizsgálva elmondható, hogy a pilot nemcsak a mentoráltak ismereteit és képességeit fejlesztette, hanem a mentorok számára is tanulságos tapasztalatszerzési lehetőséget kínált, mely olyan, a munkaerőpiacon elengedhetetlen készségeket és képességeket fejlesztett, amelyek a hagyományos tantermi környezetben egyáltalán nem, vagy csak kis hatásfokkal fejleszthetők. Ezt láttuk visszaigazolódnival a közigazgatási kompetenciák területén is.

A pilot program lebonyolítása egy személy általános szervezői munkáját és a mentorok egy pedagógiában járatos személy általi folyamatos módszertani támogatását igényelte a Kreatív Tanulás Iroda részéről. Ilyen szempontból megállapítható, hogy a program működtetése emberi erőforrást igényel, de nagyon fontos ehhez a támogató szervezeti kultúra és a vezetői támogatás is.

Összességében a programról megállapítható, hogy a pilot alapján tapasztalt pozitív hatások és nehezítő tényezők számbavételének tükrében a megfelelő technikai háttér és a működést kivitelező emberi erőforrás rendelkezésre állása mellett működtethető és hosszú távon is fenntartható.

Diszkusszió

A program működésére vonatkozó eredményeinket a korai iskolaelhagyás, a hátrányos

helyzetű tanulók támogatása, továbbá a mentorálás tudományos kontextusában értelmeztük. A korai iskolaelhagyás témája egyre hangsúlyosabb (EU 2020, Mártonfi, 2014, OECD, 2012, Varga, 2024), jelensége egyéni és társadalmi szempontból is fontos, ez teszi jelentőssé a megelőzést célzó beavatkozásokat. Az iskolai eredményesség támogatása és legalább középszintű végzettség megszerzése kulcsfontosságú a társadalmi mobilitás szempontjából (Bereczky, 2000; Ferge, 2001, Varga, 2015). A hagyományos iskola nem képes megadni az ott tanuló hátrányos helyzetű diákoknak azt a támogatást és egyéni fejlesztést, amely ezeknek a fiataloknak a sajátos szükségleteihez alkalmazkodna, ezért van szükség vagy eltérő szemléletű intézményre, vagy programra (Kerényi, 2005). Az iskolai eredményesség kontextusfüggő, a tanulói teljesítmény több tényezőtől függ, hatással van rá a családi-társadalmi háttér, az iskolai tanulási környezet és az iskolai légkör is (Cohen és tsai, 2009; Lannert, 2006; McMahon, Wernsman & Rose, 2009, Pusztai, 2009, Széll, 2015). Hazai viszonylatban erős a kapcsolat a családi háttér és a tanulói teljesítmény között (Andor & Liskó, 2000, Balácsi és tsai, 2014). A beavatkozás szempontjából fontos, hogy ez minél korábban megtörténhessen, mert az életkor előrehaladtával a segítség hatékonyságának határfoka fokozatosan csökken.

A kutatási eredmények továbbá azt mutatják, hogy a tanulói eredményességre hatással lehet az extrakurrikuláris foglalkozásokon keresztüli támogatás (Imre, 2015). Az eredményességet gyengíti, hogy ez általában önkéntes részvételen alapul, hozzáférés-függő, ennek ellenére az ilyen típusú szervezett tevékenységeken való részvétel jó hatással van a fiatalokra (Mahoney és tsai, 2005; Imre, 2015, Pusztai, 2009; Juvonen és tsai, 2012). A tanulástámogatás mentori keretek között is megvalósulhat, ez így zajlott a mi programunkban is. A mentorálás fő célja, hogy a fiatalokat hozzásegítsük a sikeres és problémamentes felnőttléthez (Rhodes, 2002). Itt fontos a személyes kapcsolat és a bizalom

megteremtése és az interperszonális kommunikáció (Russel & Adams 1997).

Jó gyakorlatként, adaptálandó mintaként szolgáltak programunkhoz a hazai tanulástámogatást intézményesített formában működtető programok egyes elemei. A Tanodák extrakurrikuláris programjai (Fejes & Szűcs, 2016, Németh, 2009) is céloztan a tanulástámogatást szolgálják, az órai munkát fejlesztő foglalkozásokkal kiegészítve. A Tanít-sunk Magyarorszáért Mozgalom eddigi kutatásai mind a program sikerességére, mind az abban részt vevő hallgatókra gyakorolt pozitív hatásra találtak bizonyítékot (Andl és tsai, 2020, Boda & Horváth, 2021, Horváth, 2023). A programokban közös, hogy csoportos mentorálás zajlik (Horváth, 2022), közösségi és helyhez kötött (Fejes & Szűcs, 2016). Az NKE-n zajló program ezzel ellentétben egyéni mentorálással dolgozik, melynek oka a mentorálás céljában és módjában is keresendő. Alapvetően online tantárgyi fejlesztésről volt szó, igaz, hogy emellett az életvitelben és a mintaadásban is mutatkoztak eredmények.

A nemzetközi szakirodalom is rámutatott arra, hogy egy mentori folyamatban mindkét fél fejlődik, mindkét félre hatással van egy a bizalmon, kommunikáción és szoros együttműködésen alapuló program (Jones & Blankenship, 2020, Sharp, 2021). A tanár-jelöltek kompetenciáinak fejlődéséről is rendelkezünk érvényes kutatási eredményekkel. A mentor hallgatók reflexív esszéinek elemzése azt mutatta, hogy a hallgatók személyes és szociális kompetenciái fejlődtek (Andl és tsai, 2020, Godó, 2021). Kutatásunk kérdőíves és interjú adatfelvételének elemzése alapján megállapíthattuk, hogy mind a mentorok, mind a mentoráltak szerint hasznos volt a program, annak rövid időtartama ellenére is. Az is igazolódott, hogy pozitív hatás csak akkor jelentkezett a programban, ha a mentor és mentorált között bizalmi kapcsolat alakult ki. A hat hét túl rövid idő egy valódi bizalmi viszony kialakulásához, viszont ahhoz elegendő, hogy a mentor-mentorált kapcsolatának milyenségéről

képet kaphassunk, illetve, hogy a pilot tapasztalatai és eredményei alapján a következő félévek mentorprogramját megtervezhessük és kivitelezhessük.

A tanodák hármass célrendszerének megfelelően (Fejes & Szűcs, 2016, Kerényi, 2005) a támogatás és a fejlesztés az iskolai sikerességben, a szociális hátrányból fakadó nehézségek csökkentésében és a gyerekek kulturális identitásának erősítésében jelenik meg. Az NKE mentorprogramja az első kettőt kívánja fejleszteni, bár a kapcsolatokon keresztül az Erdélyben élő gyerekek magyar identitására is hatással van a program, de ez inkább csak plusz hozadék, nem egy expliciten megfogalmazott és megcélzott terület. Fejes & Szűcs (2016) tanulmánya arra is felhívja a figyelmet, hogy a tanodai program 20 éve alatt a célkitűzések, a módszerek és a szakmai színvonal szempontjából nagy különbségek vannak az egyes tanodák között. A mai napig nem ismert a szakmában a tanodamodell. Ez programunk eredményei szempontjából is figyelemfelkeltő. Ha azt szeretnénk, hogy kezdeményezésünkhöz több egyetem, vagy akár más intézmény is csatlakozzon, akkor folyamatosan kell publikálni eredményeinket.

A további fejlesztési irányt meghatározza, hogy a program önkéntes alapú, ezért a pilotból kiindulva számolnunk kellett bizonyos mértékű fluktuációval a mentorok oldaláról. Mint ahogyan Lencse (2016) is leírja, fontos elfogadni, hogy az önkéntes munka nem elsődleges, hiszen a tanulmányok, a munkahely és a család is megelőzi a rangsorban. A tanulmányi kötelezettség, a mindennapi teendők és a mentori feladat összeegyeztetésének nehézségeiről a mentorhallgatók közel fele számolt be. A későbbiekben a mentorok toborzásánál és felkészítésénél nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk a programmal járó megterhelés kommunikálására és optimalizálására.

A pilot program megmutatta, hogy az önkéntesség vonzó az egyetemisták számára, mint az informális tanulás ideális alternatívája és a

társadalmi felelősségvállalás egy kiemelt formája, így lépéseket tettünk a tevékenység tanulmányokba történő elszámolására, ami meg is valósult. A mentorálás mint önkéntes tevékenység felkínálható a hallgatók számára az informális tanulás ideális alternatívájaként, ennél fogva az önkéntesség beszámíthat az oklevél megszerzéséhez szükséges összkreditértékbe, illetve a mentoráló oktatók és munkatársak teljesítményértékelésébe az egyetem intézményfejlesztési célkitűzéseivel összhangban (IFT 2020-2025). Az oktatók mentori munkáját a teljesítményértékelési rendszerben van lehetőség elszámolni (I4).

Összegzés

A tanulmányban egy pilot program eredményei kerültek bemutatásra. Az eredmények értékeléséhez empirikus módszereket használtunk, amelyek révén a pilot program minden szereplője vonatkozásában releváns kijelentéseket lehetett tenni. A program az extrakurrikuláris mentorálás nemzetközi és Magyarországi mintáihoz csatlakozva hátrányos helyzetben élő fiatalok számára ad támogatást és követendő mintát a felnőtté váláshoz. A program speciális abból a szempontból, hogy nem jelenléti mentorálást követ és a programba kerülő fiatalok csoportja évről-évre változik. A program hasznosulása a vizsgálatban szereplő felsőoktatási intézmény szempontjából is figyelemreméltó. Az intézmény a programon keresztül erőteljesen kifejezi társadalmi felelősségvállalását, ezen felül pedig támogatja a társadalmi szempontból is kiemelkedően fontos önkéntesség intézményét, mind hallgatói, mind oktatói oldalról.

A pilot program eredményeit a vizsgált intézmény felhasználta a következő félév mentorálási gyakorlatában. A tanulmány a pilot program eredményeiről és azt vizsgáló kutatásról ad áttekin-tést. A kézirat leadása pillanatában azon-ban már a 3. féléven vagyunk túl, amely félévekben zajló munkát hasonló módszertannal követtünk, így várhatóan a

három félév eredményeit is rövidesen be tudjuk majd mutatni.

Irodalom

- Andl, H., Arató, F., Orsós, A. & Varga, A. (2020). Új utak a tanárképzésben: Tanár-jelöltek kompetenciáinak fejlődése a „Tanítsunk Magyarorszáért!” program keretében. *Autonómia és Felelősség Neveléstudományi Folyóirat*, 5(1–4), 101–121. DOI: <https://doi.org/10.151070/AR.20200.5.1-4.6>.
- Andor M, Liskó I. (2000). Iskolaválasztás és mobilitás. *Iskolakultúra. /Iskolakultúra könyvek 3*. Budapest.
- Balácsi I, Bánfi I., Szalay B., Szepesi I. (2014): *Országos kompetenciamérés 2014. Országos jelentés*. Budapest. Oktatási Hivatal, 104.
- Biro, É., Korpics, M. K. (2024). Társadalmi felelősségvállalás a magyar felsőoktatásban: a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram a Nemzeti Közszerződési Egyetemen I. *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat*, 10(3), 101-114. DOI: <https://doi.org/10.18458/KB.2024.3.101>
- Boda, V. L., Horváth, G. (2021). Az első egy év tapasztalatai a „Tanítsunk Magyarorszáért!” programban – Bevezetés a mentori munkánk alapjaiba. *Anyanyelv-pedagógia*, 14(1), 97–104. DOI: <http://doi.org/10.210030/anyp.20201.1.11>
- Cohen, J., McCabe, E. M., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers college record*, 111(1), 180–213. DOI: <https://doi.org/10.1177/016146810911100108>
- Fejes J., Szűcs N. (2016) A tanodaszféra és a Tanodaplatform kapcsolódási pontjai In Fejes-Lencse-Szűcs (szerk.): *Mire jó a tanoda? A Tanoda Platform keretében összegyűjtött innovációk, kutatások, történetek*. Szeged, Motiváció Egyesület, 13-21
- Ferge, Zs. (2001). A magyarországi szegénységről. *INFO-Társadalomtudomány*, 15(54), 17–26.
- Godó K. (2021). A mentorálás offline és online minőségei a Tanítsunk Magyarorszáért mentorprogramban. *Iskolakultúra*, 31(11–12), 79–114. DOI: <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.11–12.79>
- Horváth G. (2023). A mentorálás, mint szakmai tapasztalatszerzés – mentorok vélekedése szerepük előnyeiről. *Pedagógusképzés* 22: 57–75.
- Imre A. (2015). Lehetőségek és akadályok a tanórán kívüli tanulás. In Szemerszki M. (szerk.) *Hátrányos helyzet és iskolai eredményesség*. Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. 75–100.
- Jones, I., Blankenship, D. (2020). Mentoring as seen through the lens of doctoral students. *Research in Higher Education Journal*, 38, 1–19.
- Kerényi, G. (2005) Szerk.. *Tanodakönyv. Javaslatok tanodák szervezéséhez*. Budapest, Sulinova Közszerződési-fejlesztési és továbbképzési Kht.
- Lannert J. (2006): Az iskolaeredményességi kutatások nemzetközi tapasztalatai. In Lannert J. & Nagy M. (szerk.): *Eredményes iskola. Adatok és esetek*. Budapest, OKI. OECD, 17–42.
- Lencse, M. (2016). Önkéntesekre alapozott tanoda. In Fejes J.B., Lencse M & Szűcs N. (szerk.): *Mire jó a tanoda? A Tanoda Platform keretében összegyűjtött innovációk, kutatások, történetek*. Szeged, Motiváció Egyesület, 41–45.
- Mahoney J. L., Larson, R.W., Eccles, J.S., & Lord H.. (2005) Organized Activities as Developmental Contexts for Children and Adolescents. In: Mahoney J. L., Larson, R. W. & Eccles, J. S. (Eds.): *Organized Activities as Contexts of Development. Extracurricular Activities, After-school and Community Programs*. Mahwah, New York. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 3–22.
- McMahon, S. D., Wernsman, J. & Rose, D. S. (2009): The Relation of Classroom Environment and School Belonging to Academic Self-Efficacy among Urban Fourth and Fifth Grade Students. *Elementary School Journal*, 109(3), 267–281. DOI: <https://doi.org/10.1086/592307>

- Németh, K. (2009). A tanoda-típusú intézmények működésének, tevékenységének elemzése. Roma Education Found. Budapest.
- Pusztai G. (2009). *A társadalmi tőke és az iskola. Kapcsolati erőforrások hatása az iskolai pályafutásra.* Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó.
- Rhodes, J. E. (2002). A Model of Youth Mentoring. In D. L. DuBois & M. J. Karcher (Eds.): *Handbook of youth mentoring.* Sage Publications Ltd., 30–43. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781412976664.n3>
- Russell, J. E. A., & Adams, D. M. (1997). The Changing Nature of Mentoring in Organizations: An Introduction to the Special Issue on Mentoring in Organizations. *Journal of Vocational Behavior*, 51(1), 1–14. DOI: <https://doi.org/10.1006/jvbe.1997.1602>
- Sharp, L. A. (2021). First-Year Experience Peer Mentor Program. *Learning Assistance Review*, 26(1), 15–51.
- Széll K. (2015): Iskolai eredményesség és tanári attitűdök In Szemerszki M. (szerk.) *Eredményesség az oktatásban. Dimenziók és megközelítések.* Budapest. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 25–51.
- Szőtsné K. Zs., Pap É., Pál K., Jankovics Cs. & Mirnics Zs. (2007). Gyermekvédelmi gondoskodásban és családban nevelkedő serdülőkorúak érzelmi intelligenciája, megküzdési stratégiája és szorongása. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 16(2), 17–22.
- Varga, A. (2015). Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék. Wlisslocki Henrik Szakkollégium.
- Varga J. (szerk.) (2024). *A közoktatás indikátorrendszere 2023.* HUN-REN Közgazdasági – és Regionális Tudományi Kutatóközpont. Letöltés dátuma: 2024. 05.27.
- Egyéb források:
<https://hcz.org/>
 Gyermekjövő adaptációs Munkacsoport 2011 Gyermekjövő program. A HCZ program program adaptációja Magyarországon, kézirat.
 Legyen jobb a gyermekeknek. Nemzeti Stratégia 2007–2032.
 Európai Bizottság: Európa 2020 Stratégia https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_HU_ACT_part1_v1.pdf Letöltés dátuma: 2024. február18.
<https://ntk.hu/projektjeink/tanitsunk-magyarorszagert-program/>